

*Můro moroucí, peklo horoucí,
přijď si ráno pro oheň.*

A ta osoba, která ti škodí, ráno si přijde.“

– Jde tedy vlastně o magický návod na dopadení můry, na zjištění škůdce; je to projev pověry, která mohla mít následky velmi neblahé. Pěkně je staré zaříkadlo na opravení celého těla, jímž se prý člověk mohl proti všem nemocem pojistit. Bylo k tomu zapotřebí, aby říkal vždy, když uviděl nový měsíc, tato slova:

*Dej Pánbůh dobrý večer, měsíčku!
Vidím tebe o dvou rohách,
prosím tě, aby mě moje ruce nebolěly,
ani nohy, ani hlava,
ani zuby, ani moje celé tělo,
dokavad tě neuhlídám o třech rohách.
K tomu mi dopomáhej Bůh, amen.*

Říkáni na červa začíná jako příběh:

*Jel sedlák orati na zelenou louku,
měl zlaté krojídla, stříbrnou radlici.
Vyoral tam devět buků, devět suků, devět červů.
Jsi-li ty červ nebo červice v tomto těle,
zmiz a ztrať se,
tak jako zmizí a zničí se kovářský oheň a uhlíček.
K tomu mi dopomáhej Bůh.*

Epické jádro má zaříkadlo na rúzi:

*Šla Panna Maria přes zelenou louku,
potkala ji růže červená,
bílá, modrá, suchá, pichlavá.
Kampak ty jádeš, růže červená,
bílá, modrá, suchá, pichlavá?
Já jdu k tomu a tomu. – Řeklo se jméno nemocného –
Dnešní den jdi, ale neuškod!
Jdi na lesy, na vody, na skály, na meze,
na trní, na bahna, na šípky,
tam pichej a pal a bod,
tomuto člověku, oku, tělu,
nikdy neuškod!*

Už jen dvě ukázky ze zaklínadel, dva úryvky, z nichž první oslovuje čekanku, druhý krupobití.

Při vykopávání čekanky se říká:

*Paklá máš tu moc slunečnou,
kterou vládněš i otvíráš svého kořene krásy,
paklá ji máš i následuješ,
tu já zaklínám tebe strz Boha Otee... a tak dále, atd.*

V zaříkadle na krupobití se praví:

*Zaklínám anděle pekelní,
aby ste šly, kroupy, od polí seněch a sázenech
a otvedly se na pustiny a braby se,
kdežto nesejí, ani kdo sadí, ani kdo šépuje –
aby v den soudný nemohly říci svou zlost,
že nižádný vás nezaklínal... a tak dále.*

Tímto chci uzavřít, a sice proto, že zde je zřetelně vidět, proč a v jakém smyslu není magie slova věcí jen historickou, přešlou a ukončenou. I když jsme v této poznámce mluvili o zaklínadlech a zaříkadlech jako o žánru ústní slovesnosti – nesledovali jsme jen a pouze obraz tohoto archaického slovesného druhu. Šlo nám o magický moment v poezii vůbec, šlo nám o poezii minulou a dávnou, ale stejně o básnické slovo dnešní. Šlo nám o vyzvednutí té skutečnosti, že v poezii je magický vztah k jazyku blízký a vlastní. Básníci zas a zas spontánně pojímají věci jakožto slovem zastupitelné a naopak svým způsobem věří, že opravdové úsilí, vážnost, hloubka i hra, vložené do slovesných děl – dokáží skrytými cestami pohnout těžkými a osudovými věcmi světa.

Lidský život je i dnes – a dnes možná více než kdykoli v dějinách – vystaven temné verbální magii propagandy a frázi, a tím lépe bychom snad měli vědět o tradici zaříkadla a zaklínadel, hlavně ale bychom tím pozorněji měli chápat smysl a hodnotu slunečné magie básnického slova, které obnovuje a objevuje pravý a životodárný vztah mezi člověkem a jsouncem, třeba i tím, že oslovuje čekanku, krupobití, anebo oblaky jako Mácha ve svém proslulém pozdravu zemi. A dovolte mi tedy, abych Máchovými verši uzavřel naši rozpravu docela.

*Vš, jenž dalekosáhlým během svým
co ramenem tajemným zemi objímáte,
vy hvězdy rozplynulé, stíny modra nebe,
vy truchlenci, jenž rozsmutniše sebe,*